

perspektifi. Bu görmüş olduğunuz da Yenikapı İstasyonu. Bu görmüş olduğunuz da yeraltında inşa edilecek Sirkeci İstasyonunun bir görüntüsü. Sirkeci İstasyonunda “yeni Avusturya metodu” diye adlandırılan NATM metodu kullanılacaktır ve bu yeraltındaki istasyon inşa edilecektir. Bu görmüş olduğunuz da Üsküdar’ın gelecekteki bir görüntüsü.

Teşekkür ederiz.

CEMAL GÖKÇE-

Teşekkür ederim. “Kültür Varlıklarının Korunması ve Arkeolojik Kazılar” konulu bildiriye Sayın İsmail Karamut’la İstanbul Arkeoloji Müdürü ve Hüseyin Belkaya birlikte sunacaklar. İlk sunumu Sayın Belkaya gerçekleştirecek. Buyurun Sayın Belkaya.

HÜSEYİN BELKAYA (Proje Müdür Vekili)

Sayın Başkan, değerli konuklar; bu projenin müşavirlik teşkilatında Proje Müdür Yardımcısıyım. Bugünkü sunumda İsmail Beyle bana yarım saat ayrılmış durumda. Konunun önemine binaen onu adil bir şekilde paylaştık, ilk 10 dakikayı ben alacağım, 20 dakikayı da İsmail Bey kullanacak.

Bu projede devamlı bir şekilde hem çevreye, hem tarihi dokuya saygılı olmamız çok önemli. Bu amaçla, tarihi dokuya ve kültür varlıklarına saygılı bir şekilde çalışmak için bu konunun uzmanlarıyla ve bu konunun yetkilileriyle birlikte çalışıyoruz. Bunlar, İstanbul kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları ve İstanbul Arkeoloji Müzesi. Ayrıca İstanbul’un dünya mirası bir kent olmasından dolayı UNESCO tarafından da devamlı teftiş ediyoruz, heyetler geliyor, yaptığımız çalışmalarımızı denetliyor ve bu konuyu raporluyorlar.

Kültür ve tabiat varlıkları konusunda Yeşilköy ve Bakırköy istasyonlarında, Yedikule tünel giriş ağzında, Yenikapı ve Sirkeci yeraltı istasyonlarında İstanbul 1 Numaralı Koruma Kuruluyla çalışıyoruz, Göztepe ve Maltepe istasyonlarında İstanbul 2 Numaralı Koruma Kuruluyla beraber çalışıyoruz, Üsküdar İstasyonu’n-

da İstanbul 3 Numaralı Kurulunun denetimindeyiz ve ayrıca Gebze İstasyonu'nda da Bursa Koruma Bölge Kurulu denetiminde çalışıyoruz. Şu anda kültür ve tabiat varlıkları konusunda devam eden işlerimiz, arkeolojik araştırma kazıları, kazı alanlarında kalan kültür varlıklarının röleve projeleri, restitüsyon projeleri ve restorasyon projelerine devam ediyoruz. Ben şimdi bu sunumunda yüzeyleki kültür varlıklarıyla ilgili yaptığımız işleri anlatacağım, arkeolojik kısmını da İsmail Bey devam edecek.

Burası Yeşilköy İstasyonu. Yeşilköy İstasyonu, bir kültür varlığı. Bu, mevcut Yeşilköy İstasyonu'nun çelik karkasını gayet güzel gösteren bir fotoğraf ve bunun yine perçinleriyle birlikte görüldüğü bir detay fotoğrafı. Bu yine Yeşilköy İstasyonu'ndan bir pencere görüntüsü. Bu da tam istasyonun anlamını veren bir görüntü, yolcu bekleme salonu. Yeni Yeşilköy İstasyonumuz şurada olacak, eski Yeşilköy İstasyonu şurada. Onu çok araştırdık, denedik, etüt ettik, ama koruyamadık, kurulla birlikte öneriler geliştirdik.

Eski Yeşilköy İstasyonu'nu bu projenin kuzeyinde, şu alana koyacağız ve bu alanda tekrar inşa edeceğiz. Bu artık buradaki yeni fonksiyonu, yine kurulla ve belediyeyle birlikte yükleyeceğiz. Bu artık burada büyük bir ihtimalle bir kır kahvesi ya da bir kanopinin altında değişik düzenlemelerin yapılacağı bir mekân olarak değerlendirilebilir.

Burası Bakırköy İstasyonu. Bakırköy İstasyonu da bir kültür varlığı. Bakırköy İstasyonu'nun bugünkü durumu. Bu da Bakırköy İstasyonu'nun 1920'li yıllardaki bir görüntüsü; gördüğünüz gibi, pek bir şey değişmemiş istasyonda. Bakırköy İstasyonu'nu yine çeşitli şekilde korumaya çalıştık, ama hiçbir şekilde bizim yeni yapacağımız sistemle uygun bir hale getiremedik. O bakımdan şöyle yapacağız: Bakırköy İstasyonu'nda bizim ada istasyon şeklinde yeni istasyonumuz olacak, bunun iki tarafından metro hatları işleyecek.

Bunun güney kısmında ayrıca bir TCDD'nin kullanacağı üçüncü hat var ve Bakırköy İstasyonu, bir aktarma istasyonu ve burada TCDD şehirlerarası trenleri de duracak. O bakımdan, buradan sökeceğimiz eski istasyonu şuraya koyacağız, yine aynı doku içinde bu sefer sadece TCDD'nin şehirlerarası trenlerine, Orient Eksprese falan, o tür trenlere hizmet etmeye devam edecek.

Burası Yenikapı, sabahki oturumda da bahsedilmişti, burası bir aktarma merkezi. Bakın, şurası metro istasyonu, şurası hafif raylı sistemin istasyonu, burası Marmaray'ın istasyonu, bu da yine Marmaray'ın TCDD için yaptığı istasyon. Bu is-

tasyon 500 metre falan uzunluğunda büyük bir yapı. Bunun üstünde Büyükşehir Belediyemizin aktarma merkezi çalışmaları, projelendirmeleri devam ediyor, orada da bir aktarma merkezi projelendirilecek. Bizim aç-kapa alanımızda, şurada gördüğümüz 4 tane kültür varlığı kalıyor. Bu kültür varlıkları, sırasıyla 1, 5, 6 ve 7 numaralı yapılar. 1 numara şöyle bir yapı. 5 numara, 1990'lardaki bir fotoğrafı, o da bugünlerde çekilen bir fotoğrafı. Daha önce aşağısı ahşapmış, değişik nedenlerle o da sıvanmış, herhalde betonarme hale getirildi. Bu 6 numaradan bir fotoğraf, bu da 7 numara. 7 numara, 3 katlı muazzam bir yapı. Bu 6 numaranın çatısından alınmış bir detay; bakın, Marsilya kiremidi orijinal atölyesinin damgasını gösteren bir fotoğraf. Bu da 7 numaradan bir ahşap tavan detayı. Bu 6 ve 7 numaraların 1990'larda çekilmiş bir fotoğrafı; omuz omuza, gayet güzel bir görüntü sergiliyorlar. Bu 2000'li yıllarda bizim çektiğimiz bir fotoğraf, burada sarmaşıklar var, bu sarmaşık ön cepheyi tamamen sarmış durumda.

Kurulun isteği üzerine, biz bu sarmaşığı kestik; ön cephenin rölevesini istiyor, yani sarmaşıktan röleveyi alamaz durumdaydık. Bu 2004 yılının başında çekilmiş bir fotoğraf. Artık biraz zamanın etkileri, yorgunluk gösteriyorlar. Omuz omuza bugüne kadar zamana karşı direnmişler. Bunlar zamana karşı direnmiyorlar, ama ateşe direnmiyorlar, bugünkü hali de bu durumda, maalesef 2004 yılının sonlarında çıkan bir yangında her ikisi de yandı.

Ama biz bu kültür varlıklarının bütün rölevelerini ve restitüsyon projelerini çıkarmıştık. Bunları kurul tekrar inşa etmemizi istedi. Bu 19. yüzyıldan başlayan ömürleri, bundan sonra da 21. yüzyıla taşınacak ve büyük bir ihtimalle ya bir kültür merkezi olabilir ya bir demiryolu müzesi olabilir ya bir projenin tanıtıldığı bir alan olarak değerlendirilebilir, ama onları tekrar aynı doku içinde inşa edip 21. yüzyıla taşıyacağız.

Burası Sirkeci. Biraz açıklama yapayım: Burası Sirkeci Garı. Sirkeci Garının içinde bir tane giriş-çıkış yapımız var, şurası yukarıya doğru çıkan Cağaloğlu yolu, Valiliğin önünde bir tane giriş-çıkış yapımız var. Şurası Hocapaşa Camii'nin bulunduğu ada. Hocapaşa Cami ve köşedeki kültür varlığı hariç, diğerlerini burada kamulaştırıyoruz ve şurada bizim bir yapımız olacak.

Burası da Defterdarlığın olduğu ada, onları da kamulaştırıyoruz, burada da yine bir giriş-çıkış yapımız olacak. Sirkeci güney çıkışından başladığımızda, şu Valiliğin önündeki cami. Bizim oradaki giriş-çıkış yapımız şöyle bir şey olacak: Tamamen mevcut dokuyu gölgelemeyecek, kendisi öne çıkmayacak ve caminin görüntüsünü engellemeyecek şekilde olacak. Şaftlardaki görüntü şu şekilde: Aşağıda bizim tünel istasyonumu var, tünel istasyonuna şu iki shaftla teknik hacimleri

ve havalandırma yapılarını koyuyoruz. Gördüğünüz gibi, yukarıda sadece bir kat yapı var ve burada özürlü asansörleri ve burada acil çıkış kaçışları olacak, esas giriş çıkışlar bu kısımdan olmayacak. Yine bu da şu anda bir tane ray, öbüründe de burada ve şaftın ve diğer yapıların bununla ilgili konumlanmasını gösteren bir detay.

Sirkeci'nin gar sahasına çıkışımız şurada. Burada TCDD'nin mevcut 6 tane peronu var, "bu 6 perondan 4'ünü kullanmaya devam edeceğim, sadece size şu 2 hattı ve peronu verebilirim" dedi. O zaman buraya yerleştirdiğimizde, istasyon yapımız şöyle bir şey oldu. Buradaki kültür varlığı, şuradaki tarihi duvar, şurada tarihi bir duvar var, buradaki kültür varlığı o. Ayrıca bu istasyon yapılırken, peronlar yapılmadan önce şu iki taraftan kolektörlerle toplanmış ve denize doğru yapılan kolektör yapılmış.

Buna da zarar vermemek için, tam bundan da kaçınarak istasyonumuzu şöyle yerleştirdik ve oradaki giriş çıkış yapısının şöyle bir kesiti var. Şu bizim biraz yükseltilmiş giriş-çıkış yapımız, şurada tarihi duvar devam edecek ve onun altında bir kat indikten sonra buradan tünelle bizim istasyonumuza ulaşım var. Oradaki tarihi duvar da şu durumda; hayli kötü durumda, şurada büyük bir çatlak var ve burada o kataner direğine yaslanmış durumda. Şurası da demin bahsettiğim, atık suyun geçtiği menfez için bir koruma şeklinde yapılmış. Kurul, bu kısmının özellikli olduğunu ve bunun korunmasını istedi. Zaten biz de o atık su kolektörlerini deplase etmemiz gerekmesin diye ona dokunmuyorduk.

Üsküdar İstasyonu'nu da yerleştirirken, -bakın, şuradaki her bir leke, oradaki bir kültür varlığı- hiçbir kültür varlığına dokunmamaya çalıştık. Hatta şu imaretin ucunda dokunmamak için, denize şurada dolgu yapmak durumunda kaldık. Bunun Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'ndan gerekli onayları alındı ve kıyı kenar çizgisinin değişikliği yapıldı. Bu Üsküdar'ın 1930'lardaki bir görünümü, arkada Mihrimah Sultan Cami ve Mihrimah Sultan Çeşmesi. Bu yine 1930'lardan, orada gördüğünüz gibi raylı sistem var. Bu 1940'lardan Üsküdar Meydanı'nın görüntüsü. Bu Üsküdar Meydanı'nın 9 Mayıs 2004 yılındaki görüntüsü; Sayın Başbakanımız, Sayın Dışişleri Bakanımız, Sayın Belediye Başkanımız ve Atina Belediye Başkanının katılımıyla yapılan temel atma töreni. Üsküdar Meydanı'nın bugünkü hali, burada arkeolojik kazılarımız devam ediyor şu anda ve Üsküdar Meydanı'nın gelecekteki hali de şöyle bir şey olacak: Üsküdar Meydanı'nda sabah Sayın Bozdoğan'ın da bahsettiği gibi, yayalaştırma projesi var. Bu anlamda şuradan gelen yol yeraltına alınıyor ve Üsküdar Meydanı'nı Üsküdar için gelenlere tahsis etmeyi planlıyor Belediye, yani orayı gezmeye gelenlere. Esas trafik aktarma ve koşturma içinde olanları ise bir kat aşağıya almaya çalışıyor. O ba-

kımdan, burada bir yeraltı geçişi planlanıyor. Bu yeraltı geçişinde şu kısım da otopark olarak kullanılacak. Bizim giriş çıkışlarımız bu yeraltı pasajına olacak, bu pasajdan da ayrıca 7 noktada yüzeye çıkış var. bu yüzeye çıkış noktaları da şu şekilde. Yani oradan istasyona gelenler ve gidenler, hiçbir şekilde araç trafiğiyle karışmadan ulaşıp yine oradan aynı şekilde çıkabilecekler.

Göztepe İstasyonu'na geçmek istiyorum. Göztepe İstasyonu, kültür varlığı yine. Göztepe İstasyonu'ndaki sorun şu: Biz buraya 3 hat yapmak durumundayız, şu andaki gabaride 2 hat var. Biz şuradan delerek bir üçüncü hat koyacağız ve bu üçüncü hat koyulurken, mevcut istasyonu korumasını istedik müteahhitten. Koruyabilirse koruyacak, ya kaldırarak, değişik tekniklerle, ama koruyamazsa da, kurulun onayıyla, 2 Numaralı Kurulun onayıyla yıkıp tekrar yapacak. Yine bu Göztepe İstasyonundan bazı detaylar, çinilerden detaylar...

Burası Maltepe İstasyonu. Maltepe İstasyonu da yine bir kültür varlığı. Maltepe İstasyonu'nda da durum şöyle: Maltepe İstasyonu'nu olduğu yerde koruyoruz. Yalnız, istasyonun şu andaki durumunu incelediğimizde, bazı sorunları var, depremden bazı zararlar görmüş, Onu güçlendireceğiz, tekrar yine bulunduğu yerde TCDD -aynen Bakırköy'deki gibi Maltepe de bir aktarma istasyonu- trenlerine, şehirlerarası yolculuklara hizmet edecek. Bizim ise metro istasyonumuz, ada istasyonumuz olarak ortada olacak.

Burası da mevcut Gebze İstasyonu. Bizim yeni yapacağımız Gebze İstasyonu aşağı kotta olacak, ama yine bu Gebze İstasyonunun şu anda durumu iyi değil, depremden ağır hasar görmüş durumda ve bu tamir falan da olacak gibi değil. Buranın da çeşitli rölövelerini hazırlayıp yıkacağız ve kurulun kararına göre gerekirse yeniden yapacağız.

Biz güzel bir web sitesi hazırladık, duyurularımızı oradan ilan ediyoruz, teknik bilgiler var orada, ayrıca günlük duyurular da var. Yakında bu web sitemizde, şantiyelerimizdeki web kameralarına ulaşabileceğiniz linkleri koyacağı ve o linklerden şantiyelerimizdeki gelişmeleri takip edeceksiniz ve bu şekilde bizi daha rahat izleyebileceksiniz.

Teşekkür ederim.

CEMAL GÖKÇE-

Ben de teşekkür ederim Sayın Belkaya. Buyurun Sayın İsmail Karamut.

İSMAİL KARAMUT
(İstanbul Arkeoloji Müzesi Müdürü)-

Sayın konuklar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sizlere Marmaray Projesi kapsamında İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü tarafından sürdürülen kazı çalışmalarını, alanda bulunan arkeolog arkadaşlarımın raporları doğrultusunda, fazla ayrıntıya girmeden anlatmaya çalışacağım, sizleri bilgilendirmeye çalışacağım ve ağırlığı da Üsküdar ve Yenikapı çalışmalarına vereceğim.

Üsküdar kazısı, 16.6.2004 günü başlamıştır. Büyük bir alanda yapılan kazı çalışmaları tamamlanmış, plan ve rölevaleri yapılmış, bölümle ilgili rapor Koruma Kuruluna sunulmuştur. Üsküdar, tarihinin değişik dönemlerinde değişik isimler almıştır. Büyük bir bölümünü tamamladık dediğimiz alan burası, ama bundan önce Üsküdar'ın tarihiyle ilgili çok kısa bir bilgi vermeyi yerinde buluyorum. Üsküdar, ilk çağdaki adı Khrysopolis'tir. Kaynaklara göre, Pers egemenliği sırasında kentte toplanan altın burada biriktirildiğinden, ona altın şehir anlamına gelen Khrysopolis adı verilmiştir. Roma döneminde Üsküdar'ın adı Scutari olarak geçmektedir. Scutum, yani kalkan taşıyan, scutari denilen Roma askerlerinin burada bir kışlası olduğudur. Çağlar boyunca Avrupa ile Asya arasında bir geçiş yeri olarak önemini koruyan Üsküdar, kimi antik kaynaklarda köy olarak belirtilirken, bazı kaynaklarda da kalabalık nüfuslu bir kent olarak bahsedilmektedir.

Üsküdar İskele Meydanı'nın tarihsel süreç içinde, değişik zamanlarda doldurulduğuyla ilgili bilgiler yazılı kaynaklarda da karşımıza çıkmaktadır. Limanın ilk doldurulmasının İlkçağ tarihine kadar uzandığıyla ilgili bilgiler bulunmakta. Bu bilgiler özellikle Charles Tetier'e aittir. Charles Tetier, "Kadıköy'den Karadeniz'in ağzına kadar İstanbul Boğazı'nın sularıyla yıkanan Asya kıyısı kısmı, hiçbir derin körfez oluşturmaksızın kuzeyden güneye doğru uzanır. Gemiler, daha önce derin olan ve daha sonra iskânlar dolayısıyla doldurulan Üsküdar Koyuna yanaşabilmektedir" demektedir. Yine Charles Tetier'e göre, Pierre Gilles Sultan Süleyman'ın kızının Asya kıyısına yaptırmış olduğu caminin geriye kalan harabelerini bu koya yıkarken görmüştür. Akıntının şiddetini durdurmak amacıyla yapılmış olan dalgakırana ait bazı taşların da denizin içinde halen görüldüğünü ileri sürmüştür. Bu cami, günümüzde de halen ayakta olan Mihriman Sultan Cami'-

dir. Daha sonraki yıllarda da Yeni Valide Cami'nin hafriyat artıklarının 1710 yılında hâlâ bir koy görünümünde olan bu alana doldurulduğıyla ilgili bilgiler verilmektedir. Yapılan kazı çalışmalarında, yaptığımız çalışmalarda da bu alanın zaman içerisinde doldurulduğı ve daha sonra, Osmanlı döneminde iskâna açıldığını doğrular niteliktedir.

BS 60-62 plan karelerinde de temel kalıntılarını saptadığımız Arasta Çarşısı'yla ilgili bilgiler de daha önce çeşitli kaynaklardan verilmiş olup, bunlardan sağlanan bilgilere göre, Rum Mehmet Paşa Vakfı'ndandır. Paşa, 1470 yılında vefat ettiğine göre, bu tarihten önce cami ve imaretine gelir getirmesi için yapılmış olmalıdır. Ayrıca yapılan çalışmalarda, yine Pervititch haritalarında da görülen bir tabakhaneye ait kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Üsküdar'da bulduğumuz bu tabakhane, 2 tabakhaneden birisi olmalıdır.

Edinilen bilgilere göre de, Üsküdar Çarşısı'nda belirli bir düzen olmayıp, her çeşit esnaf bir arada bulunabiliyordu. Kazısını ilk etapta tamamlamaya çalıştığımız BS 56, burada 56-65 karelerinden, yapılan çalışmalardan sadece üst evreye ait mimarinin tamamı açığa çıkarılmış olup, alt evrelere ait yer yer yapılan sondajlara ulaşılmış, eksi 7 metreye kadar inilmiş ve buradaki buluntular, Bizans dönemine ait ve Osmanlı dönemine ait mimari buluntu olmayıp, dolgu malzeme ve başka yerden devşirme malzeme getirilmiştir.

Çalışmaların büyük bir bölümü, bahsettiğimiz BS 56-65 plan kareleri; karşıda gördüğünüz alan, resmin sağ tarafında görülen alan, genelde o bahsettiğimiz geç Osmanlı dönemine ait arasta ve kalıntıları. Ama gördüğünüz gibi, büyük bir bölümü 1956'dan sonra dere ıslah çalışmaları nedeniyle tahrip edilmiş, kolektörler vasıtasıyla tahrip edilmiş. Çalışmamızın sol tarafında gördüğümüz alanda da bu Üsküdar'daki bahsedilen iki tabakhaneden birini görüyoruz. Burada, büyük bir bölümünü bitirdik dediğimiz alanın yukarıdan görünümü.

Sol taraftaki resimde gördüğünüz gibi, arastanın kolektörden dolayı tahrip edilen bölümü. Sağ resimde de arastaya ait işlikleri görüyorsunuz. Burada da gördüğünüz gibi, sol tarafta ıslah edilen dere yatağı var ve arastaya ait işlikler var. Karşı tarafta da yeni Valide Cami İmareti var. Buradaki sol üstteki resimde, işlik olarak kullanılan mekânlar var. Sağ tarafta, yine arastaya ait pişmiş toprak, küp görüyorsunuz. Sol tarafta yine ıslah duvarı; sağ tarafta ilginç olan, buradaki dere ıslah duvarları ve arasında görülen iki adet kireç fıçısı görülüyor, bunlar tabakhaneye ait kireç fıçıları. Bunları da İstanbul Üniversitesi'nin uyarıları doğrultusunda incelenmek üzere İstanbul Üniversitesi Konservatuar Bölümünün de yardımıyla kaldırdık. Bunların işlevi, ne amaçla kullanıldığı ayrıca araştırılacaktır.

Burada gördüğünüz gibi, 4 resimden sol altta ızgara planlı temel... Biraz önce bahsettiğim gibi, Üsküdar, geç Osmanlı dönemi öncesi mimari kalıntı yok, orası bir koy durumunda, ama orası doldurulduktan sonra, toprağın sıkıştırılarak yerleşime açıldığı için, burada ızgara planlı bir temel ve bunun üzerine binalar inşa ediliyor, sol taraftaki resim onu gösteriyor. Sol üst tarafta ise, bu ahşap dikmeler, ahşap kazıklar, aynı şekilde biraz önce bahsettiğim gibi, toprağın sıkıştırılması amacıyla kullanılmış. Alttaki resimde aynı şekilde ızgara, ahşap hatıl temellerini görüyorsunuz. Kolektör bitişiğinde tahrip gören taş döşemeli alanı görüyoruz sol tarafta. Sağ tarafta, üstte bu tabakhaneye ait bir kuyu ve o fıçı kalıntısı var. Sol altta yine tabakhaneye ait kalıntıları görüyorsunuz. Burada sol tarafta bir havuz ve ışlık, sağ tarafta da keresteci, Pervitich haritalarında keresteci dükkânı olarak görülen bir kanalı görüyoruz. Gördüğünüz gibi, daha sonra, geç dönemlerde bu arasta ve tabakhane, beton kolektörlerle tahrip edilmiş, bozulmuş. Sağ taraftaki resimde gördüğünüz o 4 adet ahşap fıçılar, İstanbul Üniversitesi'yle birlikte kaldırıldı, incelenmek üzere Derimod'daki yetkililer istediler, bunlar etnografik malzeme olduğu için onları bir tutanakla teslim ettik. Burada yine Üsküdar'da ve yine arastayla ilgili kalıntılar görülüyor.

Çalışmamızın bir bölümünde, 1933 Pervitich haritalarında belirtilen tütün depoları ve Duhan tütün depoları açığa çıkarıldı, buralarda yaptık. Bu resimlerde de Duhan tütün depolarına ait kalıntıları görüyorsunuz ve bunların da büyük bölümü daha sonra yine tahrip edilmiş. Burada da yine Duhan Tütün Deposu alanlarını görmekteyiz. Tütün depolarının şu andaki günümüz tahribatlarını görüyorsunuz. Alt tarafta Duhan Tütün Deposu'na ait olduğunu zannettiğimiz, tahrip görmüş tuğla döşemeler var. Tütün deposuna ait sağ üst resimde kolonlar var. Sol üst resimde tütün deposu beton temellerini görüyorsunuz ve üst resimde Duhan Tütün Deposunun bulunduğu alanın bitimi görünüyor, çalışmalardan genel bir görünüş var. İmaret önündeki çalışmaları görüyorsunuz sol tarafta, burada da imaret önündeki çalışmalar. Tabi bu arada imaretin yanındaki, yakınındaki çalışmalarda tedbirli olmak zorundaydık, çünkü imarete çatlaklar vardı. Buradaki çalışmalarımızı, imaretin zarar görmemesi için, işçi gücüyle, elle yapmaktayız. İmaretle ilgili olarak da Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün bir restorasyon projesi var, bu da kuruldan geçti, onaylandı. İmaretin bu çalışmadan zarar görmemesi için gerekli çalışmalar da yapılmakta. Burada imaretin çatlak bölümlerini görüyorsunuz.

Burada biraz önce bahsettiğim gibi, Üsküdar kazılarında genelde mimari kalıntı olarak geç Osmanlı dönemi kalıntıları bulundu, ama Bizans mimari kalıntılara rastlanmadı. Tabi devşirme malzeme olarak oradan, başka yerden doldurulma sı-

rasında getirilmiş genelde Bizans seramikleri, Bizans malzemeleri bulduk. Burada da gördüğünüz gibi, onların da sağlam olanlarının envanter çalışmaları aynı şekilde yapılmakta. Burada sikkeler, kurşun mühürler, pişmiş toprak malzemeler parçalarını görüyorsunuz.

Üsküdar çalışmalarımızın biten bölümünü kurula ilettik ve Koruma Kurulundan 22.3.2005 gün ve 442 sayılı bir kararıyla bu şekilde bir karar çıktı. “Çalışması bitirilen BS 56-65 plan karelerinde, İstanbul arkeoloji müzeleri gözetimi ve denetiminde gerekirse hafif kazı makineleri kullanılarak, tabakalar halinde buluntuların kaldırılması işlemlerinin yapılabileceğine ve Koruma Bölge Kurulumuza daha önce sunulmuş olan Marmaray Üsküdar İstasyonu’na ait uygulamaların yeraltındaki kısmının başlanabileceğine, ayrıca Şemsi Ahmet Cami’nin doğu yönündeki eski kıyı bandında bulunan L 7-8 plan kareleri çevresindeki Duhan Tütün Deposu ve Tekel’e ait tütün depolarının betonarme temel kalıntılarının ortaya çıktığı, ayrıca bu alanda mevcut bazı ufak yapılar ve kalıntılar ile eski çekek ve kalafat yerlerine ait kalıntılara rastlandığı, korunması gerekli nitelikte mimari kalıntıların ortaya çıkmadığı ve bu alanın da 1932-33 tarihlerine ait Pervititch sigorta haritalarında görüldüğü üzere bostan ve sebze bahçeleri olduğu bilindiğinden, DP 1-20 plan karelerinin bulunduğu alanda da Marmaray Üsküdar Meydanı İstasyonu’nun zeminaltı bölümlerine ait çalışmaların İstanbul arkeoloji müzeleri denetiminde başlatılabileceğine” diye karar çıktı. Bu bağlamda da bizler, bu kalıntıları arkeolog arkadaşların denetiminde kaldırma çalışmalarına başladık.

Yenikapı İstasyonu’na geçiyorum. Yenikapı İstasyonu’yla ilgili de çok kısa bir tarihi bilgi vermek istiyorum: Yenikapı İstasyonu da antik kaynaklarda Bizans İmparatoru Teodosius zamanında yapılmış, Teodosius Limanı olarak bilinmekte, İ.S. 379-395. Likos Deresi’nin Marmara’ya döküldüğü yerde inşa edilmiş, kent tahlil ihtiyacını karşılamak amacıyla Mısır’dan gemilerle getirilen tahılın boşaltıldığı alan olarak bahsedilen yer, İ.S. 7. yüzyıla kadar bu işlevini sürdürmüştü. Ancak bu tarihten sonra işlevini yitirmiş ve doldurulmaya başlanmış. Bunları, liman hakkındaki ayrıntılı bilgileri 16. yüzyıl yazarı Petrus Gyllius’tan almaktayız. Gyllius, bölgeyi gezdiğinde, limanın doldurulmuş olduğunu, bostanlara yeşillik ekildiğini ve çok az sayıda meyve ağacının bulunduğunu görmüştür.

Yapılan çalışmalarımızda da Cumhuriyet dönemi ve burada geç Osmanlı dönemi buluntularına rastladık, mimari buluntulara rastladık. Burada Yenikapı’daki çalışmalarımızı görüyorsunuz, buradaki açmaları görüyorsunuz. Kazı alanının kuzeybatıdan görünüşü ve yanında da metro istasyonu ile ilgili fore kazık çalışmalarını görmekteyiz. Üst resim, genel bir görünüm. Alttaki resim ise, şu anda bi-

zim önemli gördüğümüz, burada bu liman doldurulmadan önce, burada bir teknenin battığı, amforalarla birlikte battığı ve daha sonra doldurulduğu anlaşılakta ve bu bizim çalışmalarımız sırasında da bu teknenin kalıntılarını, amforalarla birlikte kalıntılarını bulduk ve şimdi çalışmalarımız, en kısa sürede bu teknenin müzeye kaldırılması, tekne kalıntılarının kaldırılması. Alttaki resim, bu tekne kalıntısının bulunduğu alanı göstermekte. Yenikapı'daki çalışmalarımızdan detaylar... Burası da liman olup doldurulduğu için, Üsküdar'daki gibi zeminin sağlamlaştırma çalışmaları bu ahşap dikmelerle sağlanmış. Sağ tarafta, yine Osmanlı döneminle ait bir fincan, burada çalışmalarımızdan detaylar... Burada yine geç Osmanlı dönemine ait kalıntılardan görünüm, burada da yine mimari görünüm-ler... Sol üst resimde yine açmadaki tabakalardan görünüm, burada zemin sağlamlaştırma ahşap dikmeleri... Yine burada sol tarafta bir çocuk mezarı bulduk, onu da kaldırdık. Sağ tarafta amfora ve 3 ayak buluntuları, mimari buluntular. Bakın, buranın doldurulduğunu gösteren en güzel örnek, sağda alttaki resim; burada da meyve çekirdekleri birlikte o şekilde bulundu. Yine mimari kalıntılar, yine Osmanlı döneminde kullanıldığını zannettiğimiz bir taş döşeme yol.

Burada teknenin bulunduğu yerde değil, daha farklı bir açmada yine Bizans tabakasında ahşap tekne küreği, sağda da deniz kabuklu dolgular bulundu. Sağ üstte, açıldığı zaman, kazıldığı zaman, bütün amforaların birlikte halini görüyorsunuz, büyük bölümü sağlam. Bunları şu anda oradan aldık, koruma amaçlı tuzunu almak üzere koruma konservasyon işlemleri yapılmakta. Sağ alt bölümde, yine bu amfora grubunu görüyorsunuz. Ayrıca bu amforalara ek olarak bizim buradaki tekne kalıntısını kanıtlayan halattan bir görünüm, sağ alt bölümde. Halat ve onun konservasyon sonrası görünümü de sağ alt resim. Sol tarafta yine amforalar... Ayrıca buradaki resimlerde tekneye ait ahşap parçaları görüyorsunuz ve en son tekne kalıntılarından görünüm, yani şu anda bizim teknenin bulunduğu kalıntı, üstteki gördüğünüz şekilde, ama üzeri örtüldü. Yarın öğleden sonra DLH yetkilileriyle birlikte ve İstanbul Üniversitesiyle birlikte bir toplantı yapıp, teknenin kaldırılmasına ilişkin bir program yapıp en kısa sürede tekneyi kaldırmayı düşünüyoruz.

Özellikle bizim bu çalışmalarımızda bir şeyi vurgulamak istiyorum: Üsküdar'daki çalışmalarımızda bizim küçük el makineleri kullanmamız zaman zaman eleştirilere hedef oldu. Ancak kullandığımız makineler, hiçbir zaman o makinelerle kazı yapmadık; bulunan bu mimari kalıntıların Koruma Kurulu kararı doğrultusunda bu duvarların, mimari kalıntıların kaldırılmasında kullandı. Kazılar işçilerle, kazmalarla yapıldı, bunun da bilinmesini istiyorum.

Teşekkür ediyorum.